

HANUCA —

EVOCARE A EROISMULUI SPIRITUAL

de Șef rabin dr. MOSES ROSEN

„Nu prin forță, nici prin putere, ci prin spirit!” lată un crez care ne-a străbătut, ca un fir roșu, toată istoria noastră, cea atit de zburcunat. Am moștenit și am păstrat o concepție fundamentală: primatul spiritului asupra forței. N-am vrut, deci, să purtăm războaie împotriva nimănui. Cind strămoșul lui Iaacov-Israel și-a văzut viața primejduită de fratele său Esav (ויצור, ויירא), „l-a fost teamă că va fi omorât și l-a părut rău că va trebui să omoare”. Atit de departe a mers oroarea de vărsare de sînge, inoculată, milenii de-a rîndul, în vinele acestui popor, incit o întreagă literatură umoristică s-a creat, Ironizînd „teama de luptă” a copiii săi. Intr-adevăr ei n-au crezut niciodată că războiul e o soluție și că puterea brutală să invingă pe cea morală.

Am Hasefer popor al cărții, ei au lăsat, oriunde au umblat, vestigii originale. N-au marș de pe urma lor basoreliefuli preamînd victorii militare, iar pe melegurile ce le-au bătătorit, arheologii n-au dezgropat palate, n-au descoperit comori cu pietre nestemate. Cercetătorii vieții acestor evrei de pe malurile Iordanului au găsit în loc de săbii, cărți, în locul tezaurelor, suluri, pergamente, oale de lut cu conținut bogat în învățături. Intotdeauna ei au rămas fideli invincibilei arme a aceluiași Iaacov-Israel (הקול קול יעקב „glasul lui Iaacov”). Au minuit argumentul, au folosit spiritul în promovarea ideilor lor și n-au pierdut nici o clipă convingerea că raporturile dintre oameni și noroade trebuie să fie guvernate de o lege morală și nu „de pe poziții de forță”.

Purtau, deci, într-o mină cartea, iar în cealaltă se afla sapa. Răscoleau brazdele pe care le-au moștenit de la Avraham, Ithak și Iaacov. Lubeau această glică care s-a identificat cu inșuși destinul lor și nu voiau decit un singur lucru: să fie lăsați să schimbe deșertul în grădini roditoare, să poată să se bucure fiecare de „vița și smochinul său”.

Ogoarele lor se aflau însă într-o regiune în care totdeauna s-au încrucșat poftele hrăpărete ale împărățiilor cei mari.

Hanuca ne amintește de unul dintre aceștia: Antiohus. El n-a fost nici cel dintii, nici cel din urmă.

Antiohus, predecesorii și urmașii săi, s-au străduit să stingă lumina din altar, să nîmească că pină și ultima candelă, pentru ca întinerul să poată domni nestingerit, iar la adăpostul său nelegiuirea să poată continua. Lumina era, de pe atunci, primejdiuoasă pentru un sistem social bazat pe asigurarea și exploatarea omului de către om. Cartea, cuvîntul, erau de pe atunci socotite ca dinamita ce amenință să arunce în aer o orîndure a nedreptății și a împării.

Olimp și Sinai: grăitoare simboluri ale celor două concepții diametral opuse, care s-au ciocnit (בג'מים והם) în acele vremuri, în acel an al 165-lea dinaintea erei moderne. Olimpul era lumina lui Antiohus, era muntele misto-ros în care sălăgliau zei puternici, cruzi, neîndurători și roși de jonsnice patimi. Intre ei se purtau războaie; nu numai pe pămînt, între muritorii de rînd, ci și acolo sus, între zeii nemuritori, o singură lege trebuia să fie hotărîtoare — aceea a celui mai tare.

Cealaltă, cei slabi, n-aveau dreptul la viață, iar la Sparta, de în valul muntelui Taiget, erau zvirliți în prăpastie bătrînii, bolnavii și nepunticioșii. Jungla pămîntescă, și chiar cea olímpică nu cunoștea loc pentru cei care nu erau înarmați cu colți și cu gheare, spre a sfișia, spre a ucide. „Übermensch”-ul lui Nietzsche, „omul superior” din „rasa superioară” era singurul îndrituit să trăiască, încă de pe atunci cind doctrinarul acestei blestemate teorii se numea Antiohus.

În Olimp ardea focul care era, însă, monopolul exclusiv al zeilor. Ei, cei puternici, aveau dreptul la lumină, la căldură. Jos, în vale, în lumea robilor, trebuia să stăpînescă beznă cea aducătoare de spaimă căci numai ea, spăl-ma, încovoiea spinarea sclavului, îl inspiră respect față de ordinea socială, îl face să bibie prin întinerul ignoranței.

Prometeu a cutatez să infrîngă această „lege constituțională” a Olimpulii. El a furat o scînteie și a dărîut-o bieților oameni, ca să aibă și dînșii o rază de lumină, un pic de căldură. Cumplici a fost însă pedepsa aplicată acestui

„infractor”, pentru că, prin gestul său, el a subminat înșei temelile lumii în care trăia. Sinai este antiteza Olimpulii. De pe piscirile sale a coborît o diră de lumină menită să pătrundă pretutînd, în cele mai ascunse văgăuni.

וזהרו בבני עניים שמהם תצא תורה (נדרים פ"א) „Fiți cu băgare de seamă la copiii cei săraci, căci din rîndurile lor răsare învățătura”, exclamă unul dintre învățății noștri, exprimînd astfel principiul iudaic al unei învățături pentru toți cei săraci, la toată lumea. תורה אור „Cultura este asemuită luminii”, căci ea trebuie să pomescă de la o minte la cealaltă, precum o singură luminare poate aprinde ne- (Continuare în pag. V-a).

Aprinderea minorei de Hanuca (gravură din anul 1723)

O menora din anul 1942

Rabinul Iohanani Klieger din Franța relatează o emoționantă întâmplare de Hanuca, petrecută în anii celui de al doilea război mondial. O redăm mai jos după revista „Tribune Juive”, care apare la Paris.

Faptul s-a petrecut în zilele negre ale războiului, cînd milioane de frați și surori erau deportați în masă în lagărele de exterminare.

La Malines, în apropiere de Bruxelles exista un lagăr de tranzit, unde familiile evreiești erau adunate de către Gestapo, înainte de a le deporta la Auschwitz. În acest lagăr sumbru, au sosit într-o zi de decembrie patru tineri din Anvers. Fuseseră prinși în cadrul unei rații a Gestapo-ului. Nu se cunoșcuseră înainte și nu aveau nimic comun. Nu păreau să fie nici deosebuit de pioși, dar cunoșteau semnificația sărbătorilor și tradițiilor evreiești.

În lagăr domnea o mare îngrijorare. Definiții se întrebau dacă vor fi deportați în lagărele morții Auschwitz și Maidanek, unde șansele de supraviețuire erau înjime. Sărbătoarea de Hanuca se apropia și cei patru își cunoșteau semnificația atit din punct de vedere religios cit și din punct de vedere moral, știu că Hanuca amintește de lupta împotriva opresiunii brutale și de victoria asupra forțelor răului. De aceea se hotărîră să construiască o menora pentru a aprinde luminile de Hanuca, potrivit tradiției.

Regulamentul lagărului interzicea categoric, sub amenințarea cu pedeapsă gravă, a se aprinde cea mai mică lumină; pe de-o parte pentru a nu atrage atenția aviației aliate, pe de altă parte pentru a evita riscurile unui incendiu. Totuși cei patru nu au ezitat și dîntr-o bucată grosolană de lemn au cioplit o menoră cu opt brațe. Cit privește lu-

CARTEA — rațiunea existenței noastre

„Anul internațional al cărții” proclamat de Unesco este un prilej pentru noi de a scoate în evidență locul de seamă pe care-l deține dintotdeauna cartea în viața tradițională evreiască.

Evreii au creat Biblia și în același timp au fost creați de ea. Au trăit cu ea și pentru ea timp de mii de ani. Limba Bibliei — ebraica, a fost menținută vie în rugăciuni, studii și comunicări obișnuite, în toată această perioadă. Credincioșii evrei simt Biblia în ei: ea este deopotrivă trecutul lor și rațiunea existenței lor spirituale. Faptul cel mai remarcabil este că o carte care a constituit omoara lor cea mai intimă a devenit în același timp universală prin mesajul ei.

Dar în lunga istorie a iudaismului. Biblia nu constituie decit un început. După distrugerea Ierusalimului, în anul 70 al erei actuale, cînd legătura cu locurile biblice a încetată să mai existe obște mozaice au început să creeze o mare operă, Talmudul, care cu timpul avea să aibă, în anumite privințe, o influență și mai puternică asupra vieții lor decit Biblia.

Timp de citeva secole, fundamentul scris al acestei opere a fost doar Biblia: fiecare dintre cărțile Torei a fost copiată și păstrată cu cea mai mare venerație, după cum putem constata din sulurile de la Mare Moartă. Plecind de la cărțile lui Moșe, erudiții noștri au început să pună temelia unei lumi de cărți — un vast sistem academic în care studiul textelor sacre s-a extins, cuprînzînd toate aspectele vieții unui credincios. — aspectul religios, istoric,

filozofic — împletite cu un sentiment de înțelegere pentru toate pornirile sale, dragoste pentru legende, ironie indulgentă și umor, urmărirea celor mai abstracte speculații și totodată contact necurmat cu realitățile vieții. Aceste caracteristici ale Talmudului au determinat felul cum urma să evolueze cursul vieții noastre tradiționale.

Intre timp, în ișivele răspîndite în Eretz Israel și în Babilon tradiția orală continua să se extindă, fiind ulterior fixată în scris, în scocele al V-lea și al VI-lea. Din acel moment, Talmudul devine o enciclopedie a iudaismului, care exprimă într-un mod adevătat trecutul și viitorul existenței. Pe lîngă faptul de a fi autoritatea supremă în domeniul halabei. Talmudul aduce cu sine acele trăsături care aveau să dea caracterul specific vieții comunităților. El stabilește obligativitatea deprinderii de a citi și a scrie. Copiii lor se cere să învețe să citească Tora și rugăciuni în limba ebraică. Accentul pus pe învățătura a devenit cheia menținerii, învățătura devenind legătura indestructibilă dintre credincioși, indiferent de locul unde se aflau. În același timp i-a făcut să devină utili în activitatea comercială urbană și apoi internațională. Era cealaltă față a situației lor diasporate.

În orice situație, pasiunea lor pentru cărți s-a menținut intactă. În timpurile de demult ea se concentra asupra unor cărți care erau prin definiție sfinte — Biblia și Talmudul — și asupra comentariilor lor. ale unor rabini vestiți. A poseda aceste cărți era considerat ca o adevărată binecuvîntare. Pe lîngă valoarea lor intrinsecă, aceste cărți reprezentau atit pentru obște cit și pentru fiecare credincios stabilitate, continuitate și coeranță înedită. Chiar și în tirgul cel mai mic se afla o modestă prăvălioară cu cărți; iar în casele celor înstăriți se aflau cărți rare, răspîndind o aureolă în jurul lor.

Crescuți generație după generație în spiritul dragostei de carte, nu e de mirare că urmașii talmudiștilor și a exegeților Torcii și-au consacrat inteligența și sentimentele literaturii, științei și artelor. Pentru noi o carte e ceva sfînt. Căci dacă în Biblie Dumnezeu îi vorbește omului credincios, drept răspuns acesta îi vorbește lui Dumnezeu, exprimîndu-și gîndirea și rațiunea sa umană într-o carte. O carte poate preamări viața sau o poate revoluționa. Dar orice conținut ar avea, oricît ar fi de realizată sau de slabă, legătura cu trecutul, faptul de a scrie o carte este în ochiul credinciosului o parte a aceluiași impuls care acum mii de ani a străluminat însăși baza existenței noastre.

Nu împlător în evul mediu, cînd adversității puteau să ne distrugă identitatea, era vizat Talmudul, dîndu-se ordin să fie ars. În timpurile noastre, arderea cărților a fost aplicată din nou pe scară largă de către naziciți.

Dar nici un fel de încercări care s-au abătut deopotrivă asupra credincioșilor și a cărților lor sfinte, nu au izbutit să ne abată de la ceea ce constituie rațiunea existenței noastre istorice — atașamentul nostru total față de carte, de adevăr, de valorile eterne ale umanității.

minările, și le-au procurat sau le-au făcut, Dumnezeu știe cum, la fața locului.

Cînd a sosit prima seară de Hanuca 1942, cei patru au aprins prima luminare, recitînd binecuvîntarea rituală: „Lăudat fi tu Doamne, care ai înfăptuit minuni pentru părinții noștri, în acele zile”. Atita doar că luminarea a fost aprinsă sub masa acoperită cu pături, pentru ca lumina să nu fie vizibilă în afară. Au cîntat imnul „O, stîncă a salvării noastre”. Îndeplinirea acestui ritual a amintit credincioșilor de maranii din timpul inchișiței spaniole care aprindeau luminile de Hanuca în catacombe și de nenumăratele familii evreiești din Europa evului mediu care erau nevoite a se ascunde spre a îndeplini poruncile lui Dumnezeu. Această ceremonie, repetată în toate zilele de Hanuca, a făcut să renască speranța în inimile deșințurilor. Dumnezeu, care își ajutase poporul în trecut — gîndeau ei — nu-l va părăsi în această nouă încercare.

Mica menoră de Hanuca nu intri-zie să devină un simbol al rezistenței. Nu era decit un modest candelabru de lemn, dar el reprezenta o armă împotriva opresiunii inumane a nazisților și simboliza lupta credincioșilor evrei pentru apărarea religiei și credinței lor; menora devenise imaginea libertății însăși.

Cei patru din Anvers au fost deportați într-un lagăr al morții. Doi nu s-au mai întors; dintre supraviețuitori, unul este d. Alex Gourary din Bruxelles iar celălalt este Noah Klieger, fratele autorului acestei povestiri.

Mica menoră de lemn se află azi la Muzeul rezistenței din Tel Aviv, simbolizînd victoria spiritului asupra forței brutale.

JOSEPH SCHMIDT

Se împlinesc 30 de ani de la moartea celebrului tenor Joseph Schmidt. Născut la 4 martie 1904 în comuna Dăvideni din Bucovina, el și-a petrecut copilăria în mediul rural, unde răsunau cantecele populare, chiuvițurile și horele, pe care sensibilitatea copilului le-a înregistrat și ale căror impresii i s-au așezat statornic în suflet. A urmat școala elementară în satul natal, începând să cînte de mic copil. Urmează apoi liceul, rămînînd statornic pasionat de muzică.

În timpul primului război mondial o duce destul de greu, fiind nevoit să călătorească la Vatra Dornei, Bistrița și în Ungaria. După război îl întîlnim din nou în Bucovina, unde urmează cursurile unei școli comerciale. În tot acest timp face studii particulare, perfecționîndu-și arta muzicală de interpret. Înavuți arii celebre ale compozitorilor universali și în 1924 dă primul său concert. În program au figurat arii și lieduri. Joseph Schmidt înregistrează și primul său mare succes. Pe lângă arii din operele „Trubadurul” și „Aida” de Verdi, „Paiațe” de Leoncavallo, „Carmen” de Bizet, „Bărbierul din Sevilla” de Rossini și „Martha” de Flotow el a interpretat cu acel prilej și balade românești.

A urmat apoi Conservatorul din Berlin, unde era apreciat ca un bărbat mic, cu o voce minunată.

În 1926 vine în țară și își face stagiul militar la Rădăuți, după care încep marile sale concerte în străinătate. Anul 1929 îl găsește solist al Operei din Berlin unde a interpretat rolul lui Vasco de Gama din opera „Africană” de Meyerbeer precum și arii din opere celebre. Concertează apoi în Elveția, Olanda și în țară, cucerind publicul prin vocea sa admirabilă. Dotat cu o voce mlădătoasă și cu un timbru cald, el a cântat cu egal succes și cu aceeași înțelegere a stilului, roluri principale în operă și operetă, cit și în mai multe filme muzicale.

În cadrul unui interviu, întrebat fiind: „Cum ai ajuns cîntăreț?” — a răspuns: „— Nu uitați, sînt originar din Bucovina. Ținut bogat în cîntăreți înnașcuți și talente muzicale, ca puține altele.” „Rolul unui cîntăreț — notează el — este mai complicat decît pare la prima vedere. Dincolo de universul cuvintelor, există un univers al poeziei, invizibil, de nezeșițat... Textul unui cîntec de muzică ușoară nu poate spune niciodată totul, chiar dacă el poartă o semnătură iluștră. Poetul și compozitorul pot merge în creațiile lor pînă la un anumit punct, pînă la o anumită barieră, dincolo de care începe magia sugestiei, a tăcerii, a subtextului, atmosfera sufletească...”

A interpretat rolurile principale în următoarele filme, multe din ariile lor au devenit slăgăre: „Expresul dragostei” (1931); „Un cîntec străbate lumea” (1933); „Cînd ești tînăr a ta e lumea” (1933); „O stea cade din cer”, (1934); „Azi e cea mai frumoasă zi din viața mea”, (1935).

Joseph Schmidt a fost un mare pasionat al cîntecului, al sportului și călătoriilor. Își iubea mult familia. „Cele mai frumoase zile — spunea el — sînt acelea pe care le petrec cu mama”.

În deceniul al patrulea, a călătorit mult și a concertat nu numai în România dar și în Cehoslovacia, Polonia, Austria, Franța, Elveția, Olanda, Grecia, Turcia, și S.U.A.

S-a stins din viață în vîrstă de 38 de ani în Elveția. La 16 noiembrie 1942 inima lui a încetat să bată. În Elveția există în prezent o casă memorială închinată cîntărețului, melodiile pe care le-a interpretat au fost imprimate pe discuri, ele se transmit deseori la radio și pe micul ecran, o casă de filme pregătește filmul muzical Joseph Schmidt. Cu cîțiva ani în urmă a apărut la Viena o monografie a vieții și operei sale.

RENÉE ABRAMOVICI
GRAȚIAN JUCAN

Turneul T.E.S.-ului în America

Mii de mîile de-a lungul și de-a latul continentului nord-american, de la New-York și New-Jersey la Hartford și Philadelphia, de la ciadela universitară din Seattle la Vancouver, principala poartă a Canadei către Pacific, de la San Francisco, Los Angeles și Berkeley la Ottawa și Montreal; patruzeci de reprezentații în fața unor săli întoldeuna pline, a căror capacitate medie reprezenta 1500 de locuri; oplzoci de cronici în mai toate marile organe de presă, sub semnături de prestigiu, de la Clive Barnes, cronicarul lui „New-York Times”, pînă la Jacob Siskind, de la „The Gazette” din Montreal; numeroase emisiuni, interviuri și conșnări la posturile de radio — astfel se prezintă, în termenii cei mai sumari, bilanțul recentului turneu întreprins de Teatrul Evreiesc de Stat din București în S.U.A. și Canada, cu două din spectacolele de succes ale ultimelor sale stagioni: „Dybuk” și „Un șirag de perle”.

Desigur, limbajul succint al cifrelor și al datelor este prin sine însuși gîrător în ceea ce privește amploarea călătoriei artistice a trupei bucureștine și interesul stîrnit de ea în rîndurile publicului evreiesc din America. Dincolo de acest limbaj, însă, cele șapte săptămîni de turneu au avut încă o semnificație, poate mai adîncă, poate mai importantă: aceea a unei emoționante descoperiri reciproce.

Pentru artiștii Teatrului Evreiesc de Stat, turneul a însemnat, firește, descoperirea Americii, cu contrastele ei izbitoare și spectaculoase, cu magnificele ei peisaje urbane dar și cu străzile ei goale după ora inserării, cînd oamenii se închid în case de teama răufăcătorilor, orașele cu confortul lor ultramodern, dar și cu ritmul înnebunitor al unei vieți dominate de nesiguranta zilei de mîine, cu teritoriul miraculos al Disneylandului dar și cu cetele de hippies zdrențăroși și drogați. Dar principala descoperire a fost aceea a publicului evreiesc din America: un public cald, generos, deloc blazat, care a rezervat pretutindeni artiștilor bucureșteni o primire entuziasmată și emoțională, ovatiînd spectacolele, mindrindu-se de performanțele artistice ale T.E.S. ca de propria lor avuție spirituală. Un public realment însetat de teatru și de cultura idiş, pentru care turneul a reprezentat un eveniment de primă mărime. Și dacă prezența în sălile de spectacol a unor nume glorioase ale artei evreiești — printre care Joseph Bulow, Ida Kaminska, Maly Picon, Ben Amy, Zille Adler, Isaac Stern, Paul Mann și alții — a provocat, probabil, destule momente de trac actorilor bucureșteni, o impresie încă și mai adîncă le-a stîrnit-o marelui număr de tineri care au ținut să asiste la reprezentațiile lor. În sălile de două mii de locuri ale universităților din Berkeley și din Los Angeles, majoritatea covîrșitoare a publicului a fost alcătuită din tineret — o parte din cei peste 10.000 de studenți evrei care învață acolo. La New-York și Philadelphia, actorii au fost vizitați la cabine de tineri de douăzeci de ani, care vorbeau perfect un idiş învățat la universitate. La Montreal, în sală s-au aflat studenții celor patru secții ale Facultății iudaice. Toți acești tineri au întîmpinat spectacolele Teatrului Evreiesc de Stat cu o mare căldură, cu o imensă disponibilitate sufletească — semn bun pentru viitorul, atît de controversat, al teatrului și al culturii de limbă idiş.

Actorul Samuel Fischler ne-a relatat, printre altele, un moment deosebit de emoționant. Aflat la Montreal, a primit la un moment dat un telefon din partea unei matusi bătrîne, pe care n-o mai văzuse de cîteva decenii, și care se afla în spital. S-a grăbit s-o viziteze, împreună cu soția sa, actrița Sonia Gurman. E lesne de imaginat cît de mișcător a fost momentul vederii. În zervura bătrînei doamne se strînseseră aproape toți salariiții și bolnavii spitalului. Și atunci, pe neașteptate, vizita s-a transformat în spectacol. La cererea insistență a acestora, oaspeții au susținut un adevărat recital: au cîntat, au recitat, au interpretat mici fragmente dramatice, cu un succes extraordinar... O întîmplare obișnuită, care demonstrează cît de larg a fost ecoul turneului bucureștean și cît de mare popularitatea celor care l-au susținut.

Așa cum spuneam, descoperirea prilejuită de acest turneu a fost reciprocă. La rîndul ei, opinia publică americană a descoperit cu oarecare surprindere înaltul nivel cultural și profesional al trupei bucureștene. La recepția oferită de Uniunea artiștilor evrei din S.U.A. și Canada, la sediul ei din New-York, domnul Yablokow, președintele acestei organizații, remarcă, alături de alte personalități de prim rang, că un stat socialist poate asigura existența unui asemenea teatru, în vreme ce cei 6.000.000 de evrei din Statele Unite nu dispun decît de cîteva formații sporadice, care colîndă țara în condiții precare. De o înaltă apreciere s-a bucurat politica guvernului și statului român, care

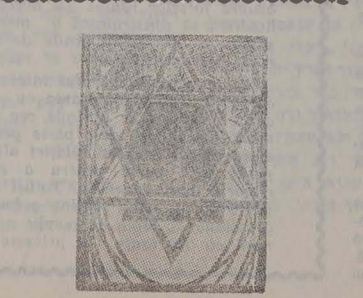
Afiș din timpul turneului

asigură minorităților naționale o dezvoltare culturală firească, în raport cu tradițiile și cu năzuințele lor. Teatrul Evreiesc de Stat din București, una din cele nouă instituții teatrale din România care funcționează în limbile minorităților naționale, este efectul și expresia acestei politici.

Pe marginea spectacolelor propriu-zise, presa americană a exprimat opinii dintre cele mai diverse, în marea lor majoritate favorabile și măgulitoare. Cronicarii au subliniat profunzimea filozofică a montării lui Franz Auerbach cu poemul dramatic al lui Anski, „Dybuk”, ca și varietatea coloristică a spectacolului folcloric „Un șirag de perle”. Au fost apreciate performanțele individuale ale unor actori — Samuel Fischler, Leonie Valdman — Eliad și Carol Marcovici în „Dybuk”, Seidy Gluck, Mano Rippel, Beatrice Abramovici și Rudy Bolteansky în „Un șirag de perle” — dar, în primul rînd, remarcabila unitate a jocului colectiv, forma de ansamblu a trupei, diversitatea disponibilităților ei interpretative. Opiniile reputatului cronicar Jacob Siskind, de la „The Gazette” din Montreal, asupra spectacolului „Dybuk” sînt edificatoare: „...Montarea bucureșteană este una din cele mai izbitite din cîte am văzut cu această piesă — cu siguranță mult mai mișcătoare și mai semnificativă decît aceea pe care ne-a oferit-o Teatrul Habima din Israel. Trupa tratează piesa nu în spiritul teatrului clasic, ci ca pe un crîmpei de viață extrem de vital și de contemporan. (...) Samuel Fischler, care a interpretat rolul rabinului, este un actor de o calitate impunătoare. El a dominat scena, captînd atenția publicului prin dinamismul real și forța personalității sale. (...) Altă performanță impunătoare în spectacol a aparținut lui Carol Marcovici, în rolul Mesagerului. (...) Poate cel mai interesant în această montare a fost faptul să regizorul a supus textul original inspirației sale.”

O descoperire reciprocă plină de adînci semnificații; un impresionant succes de public; un ecou extrem de favorabil în opinia teatrală americană — acestea sînt principalele izbîzi ale turneului Teatrului Evreiesc de Stat din București, și tot acestea sînt elementele care i-au determinat pe organizatorii turneului să adreseze trupei o nouă invitație de principiu, pentru o a doua vizită care ar urma să aibă loc peste doi ani.

SEBASTIAN COSTIN

PENTRU MINERII DIN VALEA JIULUI

Pină în anul 1975 urmează a se construi în Valea Jiului, în plus peste prevederile inițiale ale planului cincinal, un număr de 1 000 apartamente pentru familiile de minieri precum și două cîmine muncitorești cu cantine proprii, pentru nefamiliști, din localitățile Petrila și Urlicani.

De asemenea, vor fi construite noi creșe și grădinițe pentru copii, săli de cinema în aproape toate localitățile, precum și un stadion și un bazin acoperit de inot la Petroșani, o sală de sport la Urlicani și cluburi muncitorești în alte localități.

ZONA TURISTICĂ A PORȚILOR DE FIER

Porțile de Fier, această foarte veche zonă geografică a țării și în același timp foarte nouă în geografia ei economică, va intra în circuitul turistic intern și internațional. Relieful, vegetația și clima, bazinele hidrografice și resursele terapeutice naturale, realizările umane dobîndite de-a lungul veacurilor pînă azi prilejuiesc o ofertă turistică diversificată și complimentară, cu multe atracții de importanță europeană: sistemul hidroenergetic și de navigație Porțile de Fier, defileul Dunării cu Cazanele Mici și Cazanele Mari, Băile Herculane, operele lui Brăncuși, de la Tg. Jiu, Valea Cernei, mînăstirea Tismana, cetatea medievală Ada-Kaleh, Muzeul Porților de Fier etc.

PREZENȚE ROMÂNEȘTI

Cvartetul „Muzica” al Filarmonicii din București a efectuat un turneu în Marea Britanie, susținînd concerte în mai multe localități. Aceste concerte ale artiștilor români s-au bucurat de succes.

CONSTRUCTORII DE NAVE

Șantierul naval de la Constanța a pășit în al nouălea deceniu de existență. În ultimii doi ani au fost construite aici 7 nave maritime pentru export. Acestea trecînd rigourile cele mai exigente ale registrului naval, partenerii externi au lansat noi comenzi.

În viitor, constructorii Șantierului naval din Constanța vor trece la fabricarea unor nave de 55—60 000 tone, apoi nave de 150 000 tone și chiar mai mari.

EXPOZIȚIE DE INCUNABULE

În cadrul manifestărilor prilejuite de Anul internațional al cărții la Biblioteca Academiei R.S.R. din București a fost deschisă o expoziție de incunabule, care cuprinde lucrări ieșite de sub teacă în urmă cu 5 secole.

Printre cărțile expuse figurează, între altele, piese care au făcut parte din fondurile unor vechi biblioteci românești, multe dintre ele fiind dăruite de personalități reprezentative ale culturii. Sînt prezentate, de asemenea, lucrări de o inestimabilă valoare documentară și literară, de proveniență venețiană, germană, poloneză, conșnănd date despre istoria Țărilor Române, atestînd, în același timp, legăturile culturale ale acestora cu țările în care s-a dezvoltat tiparul în prima etapă a existenței sale.

Obștea din Norvegia

Un reporter al ziarului „Unzer Wort“ din Paris a vizitat recent Scandinavia. Rezultatul călătoriei l-a constituit o serie de articole, din care aflăm date interesante despre viața micilor comunități evreiești din Suedia, Danemarca, Norvegia și Finlanda.

În reportajul consacrat Norvegiei, Simon Beker arată că în această țară, cu o populație de aproape 4 milioane, trăiesc în prezent 900 de evrei. Principala comunitate (780 de suflete) se află la Oslo, oraș cu 481 000 de locuitori. Altă mică obște evreiască se află la Trondheim.

Primii evrei s-au stabilit în țară în anul 1852. În preajma celui de-al doilea război mondial numărul lor era de 1 500. Peste jumătate au fost deportați de nașiți la Auschwitz, de unde nu s-au întors decît cițiva. Aproximativ 500 de evrei au reușit să se salveze trecînd granița în Suedia.

Majoritatea membrilor comunității sînt oameni de înaltă calificare profesională — medici, ingineri, avocați, profesori. Din anul 1946 în fruntea comunității se află d. Zwi Kuritzinsky, un cunoscut om de afaceri din Oslo. În convorbirea pe care a purtat-o cu ziaristul parizian, d-sa a arătat că conducerea comunității se străduiește să satisfacă nevoile spirituale ale membrilor săi. Astfel, în cadrul obștei funcționează o Talmud-Tora, frecventată de peste 50 de elevi, iar săptămînal se țin cursuri de iudaistică, la care asistă pînă la 150 de persoane.

O așezare evreiască în Sparta antică?

Prima informație cu privire la relațiile dintre vechii evrei și orașul-stat Sparta din Peloponez este scrisoarea cuprinsă în Biblie, pe care Aerus, regele Spartei (309—265 i.e.n.) a adresat-o Marelui preot Onias I. Prin această scrisoare, Aerus salută pe evrei și le propune o alianță, exprimată în cuvintele: „turmele voastre și averea voastră ale noastre sînt, și cele ce sînt ale noastre ale voastre sînt“. El se referă de asemenea la o veche tradiție care pretinde că ambele popoare s-ar trage din neamul lui Abraham (I. Macab. 12,20). Acest lucru era afirmat într-una din cărțile care se ocupa cu genealogia diferitelor națiuni, foarte răspîndite în era elenică și se baza probabil pe cunoscuta lucrare a lui Hecateus din Haderă, istoricul grec din secolul al IV-lea i.e.n., care, în mod cert vizitase Ierusalimul.

După cum reiese din Scrisoarea lui Aristee, Hecateus e cel care l-a îndemnat pe Ptolemeu al II-lea să pună să se traducă Tora în grecește.

Iosephus Flavius, care în „Antichități“ citează textul acestei scrisori, aduce unele amănunte care nu apar în Cartea Macabeilor. De altfel, Cartea Macabeilor (I. 14,20) pomenește despre o altă scrisoare adresată de Ionatan Hasmoneianul spartanilor și de o scrisoare a spartanilor adresată lui Simion Hasmoneianul. Ca o confirmare a acestor fapte, Cartea a II-a a Macabeilor (5,9) vorbește despre fuga

meridiane

O străveche obște evreiască din Africa de Nord

Potrivit unei legende, încă pe vremea regelui Șlomo se aflau în Maroc evrei. veniți să cumpere aur. Ca orice legendă și aceasta își are simburile ei istorice: e fapt stabilit că între secolele al V-lea și al III-lea înaintea erei noastre, Marocul a fost o importantă piață a aurului.

După o altă legendă Joab, comandantul armatei lui David a fost trimis în Maroc pentru a infringe pe filistenii izgoniți din Canaan. Se spune chiar că în apropierea actualului oraș Zagora din sudul Marocului s-ar fi găsit o inscripție care descrie această expediție și că în regiunea Ufran ar fi existat așezări evreiești încă înainte de distrugerea celui de al doilea templu.

Părăsind domeniul incert al legendei în favoarea celui sigur, al istoriei, semnalăm ca prima consemnare a existenței evreilor în Maroc datează din secolul al II-lea al erei actuale și se află pe o piatră funerară găsită între ruinele orașului roman Volubilis, situat între Fez și Mekneș. A doua inscripție s-a găsit în localitatea Sale. Prima inscripție menționată este în limba ebraică, pe cînd a doua în greacă.

Ibn Kaldum, istoricul arab din secolul

al XIV-lea menționează o serie de triburi berbere din Maroc, care ar fi adoptat credința mozaică.

În jurul anului 693, ca urmare a persecuțiilor regilor vizigoți, numeroși evrei din Spania au părăsit această țară, refugiindu-se în țările din nordul Africii, între care și Marocul. Mai tîrziu, după cucerirea Marocului de către arabi, regele Idris al II-lea și-a stabilit capitala la Fez, autorizînd pe evreii refugiați din alte țări să se stabilească acolo. Aceasta a fost perioada de prosperitate maximă a obștei evreiești din această țară. Dintre personalitățile proeminente ale obștei se cuvine amintiți medicul curții Meir ibn Kamniel și Solomon Abuab Mualim din Marakeș, distinși erudiți. La Ceuta trăia Joseph ibn Aknin, un discipol al lui Maimonide; un talmudist renumit a fost Zeharia ben Iehuda din Agmat. Sijilmassa și Fez erau importante centre de învățămînt. Acest lucru l-a determinat probabil pe Maimonide să se stabilească împreună cu familia sa la Fez, atunci cînd a fost obligat să părăsească Spania.

Dar după aceea a urmat perioada dominației almohazilor, cînd evreii au fost prigoniți fără milă. Tot atunci a fost introdus și semnul distinctiv, sikla. În acea perioadă a părăsit Maimonide Marocul. A urmat apoi o perioadă mai liniștită în care, mai ales în regiunea munților Atlas, au apărut numeroase centre evreiești. Sub sultanul Muhamed al Saic al Vatași, evreii fugiți din Spania și Portugalia s-au bucurat de o primire prietenească. Totuși, pe cîmpurile din jurul orașului Fez, circa 20 000 de refugiați au murit din cauza foametei și a boilor. Atunci s-au stabilit în Maroc erudiți de vază ca Iacob Qénizal, Abraham Saba, Iosua Corcos, Nahman Sunbal etc. În același timp exista și un curent de a părăsi țara. Abraham Zacuto, Iacob Berab, David ibn Abi Zimra și Iehuda Haiat au părăsit atunci Marocul. Noii sosiți au ocupat în scurt timp poziții dominante în comunitățile evreiești. Rabinii lor au emis o serie de decizii (takanot) care stabileau modul de a reglementa căsătorii, divorțuri, moșteniri etc. pe baza tradiției sefarde.

Timp de 450 de ani evreii din Maroc au trăit oarecum izolați, menținînd o limbă formată din spaniolă, ebraică și un dialect arab numită *haketa*. Pînă în secolul al XIX-lea s-a menținut și limba veche castiliană, care se deosebește de limba ladino, vorbită în orient.

Cînd la începutul secolului al XVI-lea portughezii au ocupat o parte a coastei marocane, evreii de origine portugheză din orașele Safi și Azemur au jucat un rol pozitiv în stabilirea păcii între portughezi și musulmani.

În cursul secolului al XVI-lea, Marocul devenise un liman pentru maranii din peninsula iberică, din insulele Madeira, Azore, Canare. Mulți dintre ei, meseriași pricepuți, au contribuit la dezvoltarea economică a țării. Astfel, a fost introdus de către foști marani un nou procedeu de fabricare a zahărului din trestia de zahăr, Marocul devenind astfel în secolele al XVI-lea și al XVII-lea cel mai mare producător de zahăr din lume. Multă vreme ocupația evreilor din Maroc a fost agricultura, creșterea vitelor și prelucrarea metalelor prețioase și a vinului (interzise musulmanilor din motive religioase).

Comunitățile din Maroc erau vestite pentru atașamentul lor religios. Cabala și Zoharul constituiau obiectul principal de studiu în unele comunități. La Sale, Ma-

rakeș și Safi existau școli talmudice care au dat personalități importante ca Joseph Gakatila, autorul cărții *Ginat Egoz*; Joseph ibn Teboul, care a scris *Peruș al Ibra Rabbā*; Raphaël Moses Elbaz, autorul cărții *Kise Melakin*; Solomon Amar, Abraham Azulai.

Falsul mesia Sabetai Zwi a găsit mulți adepți în Maroc, ceea ce se explică prin atmosfera mistică creată și întreținută de studiul asiduu al Cabalei. Dar rabinii din comunitățile marocane. Iacob Saportas, Daniel Toledano și Aaron ha-Siboni au jucat un rol foarte important în combaterea acestui bizar personaj.

În secolul al XVII-lea, în timpul dinastiei Hasanizilor, sultanul numea dintre personalitățile proeminente evreiești un *șeic al Iahud*, care avea autoritate asupra tuturor evreilor din regat. Unul dintre aceștia a fost Moses ben Atar, care în timpul domniei sultanului Mulay Ismail a semnat în numele acestuia un tratat cu Anglia: tot atunci Joseph și Haim Toledano au fost ambasadorii Marocului în Olanda și Anglia.

După moartea lui Mulay Ismail au urmat cîteva decenii de tulburări care au sărăcit, odată cu întreaga populație a Marocului și comunitățile evreiești. Majoritatea evreilor s-au refugiat atunci în orașele mai mari ca Rabat, Safi și Marakeș.

În secolul al XVIII-lea, sub domnia lui Mulay Mahomed ben Abdalah, liniștea a fost restabilită, capitala țării a fost mutată la Marakeș și Marocul a cunoscut din nou o înflorire economică. Acesta a numit ultimul *șeic al evreilor din Maroc*, eruditul Samuel Sunbal.

A urmat o nouă perioadă de persecuții și represii, cînd comunitățile din Tetuan, Larache, Arcila, Taza, Fez și Mekneș au avut mult de suferit.

Mai tîrziu, baronul Moses Montefiore a făcut o vizită sultanului Marocului, care a promulgat un decret prin care li se acordă evreilor egalitatea în drepturi cu restul populației.

Instaurarea protectoratului francez a fost marcată de dificultăți pentru obștea evreiască. Ulterior situația comunităților evreiești s-a ameliorat, ele bucurîndu-se de libertate în ce privește tradiția, religia, profesiunile.

Statistica demografică publicată în anul 1971 în Maroc o populație evreiască de 48 000 de suflete.

preotului Iason la Sparta, unde a murit. Locuitorii Spartei sînt menționați și în Cartea Macabeilor (I. 15,23). Cu toate acestea e îndoielnic că de aici s-ar putea trage concluzia existenței unei așezări evreiești în vechea Sparta, cum s-au străduit să demonstreze unii cărturari. Nu există nici o mențiune categorică despre o asemenea așezare, deși evreii s-au aflat în Peloponez încă din primul secol al erei noastre.

Cert este că în secolul al X-lea au existat evrei în locurile unde a fost celebra cetate antică și se ocupau cu comerțul. Existența evreilor este menționată și în timpul domniei Paleologilor (1261—1453). Și din secolele al XVI-lea și al XVII-lea există numeroase dovezi despre existența evreilor. De altfel și Chateaubriand, care a vizitat Grecia în anul 1806, vorbește despre cartierul evreiesc din Sparta. Comunitatea a fost risipită în timpul revoluției grecești (1821—1829).

Către cititori

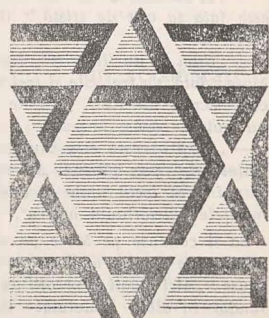
Reînnoiți-vă din timp abonamentul pe anul 1973, spre a vă asigura primirea în continuare a revistei la domiciliu.

Costul abonamentului este de:

24 lei pe 1 an.

12 lei pe 6 luni;

Plata se face la casieria F.C.E.M. din str. Sf. Vineri nr. 9 sau prin mandat poștal, pe adresa F. C. E. M. cont B. N. R. 49.8.01.000 Sector 4, București.

Un inimos deservent de cult

Simbătă 4 noiembrie a.c., după serviciul divin, enoriașii sinagogii Malbin din București au luat parte la un Kiduş, iar după-amiază la o *Saloş-seuda*, masă festivă de Şabat, oferite cu prilejul împlinirii vârstei de 70 de ani de către d. Bențion Sechter. Sărbătoritul a fost călduros felicitat de către cei prezenți. La masa festivă s-a dat citire scrisorii pe care Eminența Sa d. Șef rabin dr. Moses Rosen a adresat-o sărbătoritului și în care, între altele, se spune: „Cunoaștem și apreciem calitățile Dv. de credincios al Torei și neamului nostru, apreciem în mod deosebit activitatea pe care o desfășurați cu atita abnegație la Talmud Toră”. D. prim-rabin I. M. Mariluz și d. Daniel Segal, președintele comunității evreilor mozaică din București au elogiat de asemenea pe cel sărbătorit.

Bențion Sechter s-a născut la Buhuși, într-o familie în care religia și tradiția sfântă erau respectate cu evlavie. Studiile religioase le-a făcut la ieșiva „Beth Israel”, care funcționa în localitate sub conducerea rabinului Israel Friedman. Concomitent cu activitatea profesională, d. Bențion Sechter s-a afirmat pe tărîmul culturii, îndeplinind funcția de cantor al Sinagogii Mari din Buhuși.

În anul 1945 se stabilește la București, devenind funcționar al comunității. Practicant fervent de cult, d-sa își câștigă curînd stîmă și prețuirea coreligionarilor.

În anul 1964, după o activitate profesională exemplară, iese la pensie, ceea ce îi dă posibilitatea să se dedice exclusiv activității religioase în sinul comunității. Cu deosebire dragoste se ocupă de învățarea de la Talmud Toră, pe care-i pregătește pentru cerimonii confirmării religioase (Bar Mitzva). Îndeplinește de asemenea funcția de cantor și Baal Kore la sinagoga Malbin.

La împlinirea vârstei de 70 de ani, adresăm sărbătoritului calde felicitări și tradiționala urare:

Ad Mea Veesrim!

Minunea de Hanuca

Antiohus Ephiphanes, tiranul helen, a edictat decrete de convertire forțată a evreilor. Cu sprijinul helenizanților a introdus în templu statuia unei zeități păgine. Pe kohanim i-a îndepărtat, instalînd în locul lor evrei helenizați. Pe altar, în loc de vite și oi erau jertfiți acum porci. Acei care în ascuns continuau să păzească poruncile Torei erau uciși în mod sălbatic. Lumina lui Israel părea aproape stinsă.

Impotriva acestor edicte s-a ridicat Matitiah ben Iohanon, cel mai bătrîn dintre kohanim. El a inflăcărât inimile vitejilor săi fii. Cu ajutorul acelor pușini la număr care au dat urmare chemării sale au pornit lupta atît împotriva oștirilor puternice ale lui Antiohus, cit și împotriva helenizanților ce-și trădaseră poporul. Și de-

oarece această luptă se purta pentru împlinirea îndatoririlor poporului lui Israel, pentru păstrarea Torei, Dumnezeu le-a dăruit izbînda, făcînd minunea de a birui. Prin îndurarea lui Dumnezeu „cei puternici au fost dați pe mîna celor slabi și cei mulți pe mîna celor pușini”.

După victorie, luptătorii lui Matitiah u au curățat templul de zeitatea păgîină; au dărîmat altarul profanat construind un altul; au aprins lumini în curțile templului, stabilînd o sărbătoare întru amintirea minunii. Această sărbătoare a lui denumit-o Hanuca, în amintirea inaugurării (hanuca) templului, după purificarea acestuia.

Citiți în pagina a 12-a textul în limba ebraică.

LEGENDE TALMUDICE

Osemintele lui Iosef

Cînd sună ora eliberării pentru iudeii captivi în Mișraim, Moșe își aduce aminte de jurămîntul pe care Josif îl ceruse de la fiii lui Israel: „Cînd Dumnezeu vă va elibera din robia lui Farao să luați cu voi osemintele mele”.

Moșe cîntă timp de trei zile și trei nopți sicriul lui Josif, dar în zadar. Nu descoperi niciieri vreo urmă și era foarte întristat de înscutul căutărilor sale.

Atunci o întîlni pe Sarah, fiica lui Așer. Această femeie în vîrstă înaintată, fusese denumită de către iudei „Comoară prețioasă” deoarece cunoștea o mulțime de lucruri din timpuri străvechi.

— „O, salvator al lui Israel, de ce este fața ta atît de tristă?” îl întrebă ea.

— „Cum să nu fiu trist?” răspunse Moșe. „Iată, de trei zile și trei nopți caut sicriul lui Josif, fără de care nu putem părăsi Mișraim”.

— „Dacă aceasta este cauza suferinței tale” zise bătrîna, „îți voi arăta îndată locul unde se află rămășițele patriarhului nostru”.

Ea îl conduse pe Moșe pe malul Nilului. Se opri la un loc anumit și spuse: „Aici magii și preoții au scufundat în abia fluviului sicriul

greu al lui Josif. Îmi amintesc foarte bine cuvintele rostite de ei cu acest prilej: „Josif a conșurat pe copiii lui Israel să nu părăsească Mișraim, fără a duce osemintele sale. Ei bine, să le ascundem atît de bine, incit niciodată să nu poată fi regăsite”.

Atunci Moșe, în picioare pe malul Nilului, strigă cu voce puternică:

— Josif, Josif, adu-ți aminte de jurămîntul pe care l-au făcut fiii lui Israel înaintea morții tale! Ora eliberării a sunat pentru noi. Singura piedică este că nu putem îndeplini promisiunea ce ți-a fost făcută. Pentru cîntea Numelui Sfințit pe care îl invocăm, fă ca să se urce din adîncuri sicriul tău, pentru ca, ducîndu-l cu noi să putem părăsi pentru totdeauna această țară unde am fost sclavi”.

Abia răsii Moșe aceste cuvinte că un vîrtej se produse în apele fluviului și pe valurile înșpurnate apărî sicriul lui Josif; el fu aruncat pe mal.

Moșe luă pe umerii săi prețioasa povară și se grăbi s-o ducă fraților săi, care așteptau cu nerăbdare întoarcerea sa. Apoi începură îndată pregătirile spre a părăsi pentru totdeauna țara sclaviei.

Molima din timpul exodului

Progresele medicinei moderne contribuie azi și la elucidarea unor evenimente petrecute cu mult timp în trecutul istoric. Unul din evenimentele istorice care au putut fi explicate științific în ultimul timp este și epidemia sau molima ivită acum 3500 ani, printre evrei, în timpul exodului. Numeroasele morți ivite atunci au fost explicate ca fiind datorate consumului pe scară largă de prepelețe.

Chiar Biblia menționa că numărul mare de morți printre evrei coincide cu consumul de prepelețe.

Mulți învățați ai Bibliei, în epocile antichității și medievale, au găsit scrieri ce menționau imbolnăviri după consumul de prepelețe.

Sergent — un mare clinician francez — a fost primul care a raportat un studiu amplu în care menționa multe imbolnăviri ivite în Algeria, în special primăvara, după consumul de prepelețe, care migrau în acea anotimp din Ciad spre Alger. Sergent a dovedit și experimental pe cîini, pe care i-a hrănit cu prepelețe, care, în prealabil au fost hrănite cu semințe de cucută și a explicat imbolnăvirea cîinilor ca fiind datorită otrăvirii cu cucută, explicînd și incidentele biblice ca tare.

Xavier Jacques a extras din vechi texte însemnări despre proprietatea dăunătoare a cărnii de prepelețe.

Din vechile și noile scrieri însă nu au fost constatate aceste imbolnăviri ca fiind fatale, rămînînd neexplicată gravitatea și numărul mare de decese menționate în istoria biblică.

Theodor Uzunellis, un medic grec, publicat recent în „Journal of the American Medical Association” (1970) observațiile sale asupra unui număr de 28 pacienți imbolnăviți după consumul de prepelețe, înțimplate în Lesbos, o mică insulă în arhipelagul grecesc din Marea Egee, aproape de coasta turcească a Asiei Mici.

La scurt timp după consumul de prepelețe, survine la oameni sensibili un sindrom acut de mioglobinurie. Pacienții simt dureri ascuțite musculare și paralizii în diverși mușchi, de obicei în cei mai activi. Urina devine roșie, datorită excreției de mioglobină (substanță pigmentară ce dă culoarea roșie a mușchului) și frecvent diureza scade pînă la oligo-anurie, cu creșterea ureei în sînge (azotemie). Se instalează astfel un sindrom de insuficiență renală acută — o mioglobin — nefroză.

Autorul, care a studiat în condițiile medicinei moderne aceste imbolnăviri ivite după consumul de carne de prepelețe, a constat că oboșala musculară joacă un rol important în apariția și în gravitatea imbolnăvirii. A observat de asemenea că nu toți cei ce au consumat carne de prepelețe s-au imbolnăvit, ci numai anumiți oameni mai sensibili și ar explica acest fenomen prin existența unei anomalii a țesutului muscular la cei sensibili.

Apariția semnelor de boală a fost la cei sensibili la 7—9 ore de la consumul de carne de prepelețe, la oamenii în repaus, în timp ce la cei activi la 1½—2 ore. Și evoluția bolii a fost mai gravă la cei activi, deci sub influența oboșelii.

Uzunellis a avut din cei 28 pacienți, 4 cu anemie și azotemie care au necesitat spitalizare și tratament moderne, din aceștia unul a decedat.

Analizînd toți factorii menționați, Uzunellis explică imbolnăvirea evreilor din timpul Exodului.

Evreii erau atunci într-o stare de oboșală marcată, datorită eforturilor de a acumula cit mai multe prepelețe pe care ei le uscau pentru a-și asigura ceva rezerve de alimente. Oboșala musculară era un fenomen răspîndit și marelui număr de victime poate fi azi bine explicat.

Dacă în 1950 în orașul Plomarion din Lesbos cu o populație de 5000 locuitori, au fost 7 cazuri de asemenea imbolnăviri, fiind cont că evreii în vremea Exodului erau în număr de 600 000, că trebuiau să meargă pe jos și să activeze mult și din

greu și consumau prepelețe, este perfect explicabil din punct de vedere medical că s-au ivit atît de multe imbolnăviri.

Marea lor oboșală ar putea explica apariția rapidă a simptomelor, care se poate deduce din fraza: „În timp ce carnea era încă în dinții lor, înainte de a fi fost consumată” (Numerii 11 : 33).

Numărul mare de decese este explicabil, dat fiind eforturile și oboșala care au contribuit la apariția cazurilor severe și fatale. Comparativ cu numărul cazurilor severe observate în insula Lesbos și țînd cont de medicina de acum 3500 ani și de condițiile procare din deșert, se pot explica numeroasele decese printre fiii lui Israel în Exod.

Uzunellis remarcă de asemenea că prepelețele care apar în Lesbos toamna, se îndreaptă spre peninsula Sinai și ar putea cauza imbolnăviri similare și acolo.

Observațiile făcute în insula Lesbos în ultimii ani, au pătuns în misterul cenzurii acest episod al Bibliei, rezolvînd astfel o problemă ce a preocupat atît pe cei ce de-a lungul timpurilor au studiat Biblia, cit și lumea medicală de multe decede.

Dr. LEONARD DINESCU

SERBAREA DE HANUCA 5733

Simbătă 2 decembrie a. c. ora 6 d.a. va avea loc la Templul Coral din București

TRADIȚIONALĂ
SERBARE DE HANUCA
A CURSURILOR DE TALMUD-TORA

Predica festivă va fi rostită de Eminența Sa d. Șef rabin dr. MOSES ROSEN

DECESE

În perioada 11—25 noiembrie a.c. în cîmîtrele comunității din București au fost înnumate următoarele persoane:

Lernitz Heinrich (40 ani) din Deva; Negrea Frederic (65), Calea Moșilor 332; Cornberg Aron (81), Pitagora 5; Streit The-reza (82), Brezoianu 18; Brombacher Iancu (61), Titus 23; Nacht Eli Feiga (72), Poiana Cimpinei 7; Abraham Salii (77), Armată Poporului 13; Seifler Janeta (77), Cozar Boliac 14; Heilpern Isac Leib (83), Traian 189; Leobel Leonard (74), C. Not-tara 20; Davidsohn Haia (80), Cornul Caprei 147; Fișman Lupu (66), Budiță 4; Seidner Antoineta (71), Alex. Vlahuță 26; Barasch Sofia (79), Barbu Văcărescu 153; Camerman Boris (73), Al. Moghioros 30; Baruch Ghizela (73), Clucereasa 4; Copilovici Haim Leib (84), Bd. Mîrășești 28; Steiner Bernard (67), Văcărești 7; Ziota Rebecca (79), Brezoianu 41; Eisenberg Eugenia (73), Cauzași 10; Fischeer Nety (96), Al. Vlahuță 28.

LITMAN VIGDER

A încetat din viață Litman Vigder, scriitor, traducător și publicist de limbă idiș, bun cunosător al culturii iudaice.

Născut la Podul Iloaiei într-o familie tradiționalistă, a reușit să acumuleze din tinerete o bună cultură iudaică, alături de studiile de inginer. Înainte de război a condus școala ORT din Iași, participînd activ la mișcarea culturală idiș. Bun cunosător al poeziei, îi datorăm un volum de traduceri în idiș din poezia lui Tudor Arghezi. Printre lucrările rămase în manuscris se află și un volum de traduceri în românește din opera lui I. Manger.

CĂRȚILE MACABEILOR

Spre deosebire de celelalte sărbători evreiești, Hanuca este strins legată de evenimente istorice post-biblice. În ciuda importanței lor deosebite, puține documente vorbesc despre aceste evenimente. Și aceasta din motive lesne de presupus. Epoca zburzumată a celui de-al doilea Templu a fost descrisă, fără îndoială, de mai mulți croniciari; în acea perioadă exista o tradiție seculară de istoriografie, așa încât cu greu s-ar putea considera că această tradiție ar fi fost brusc și fără motiv interuptă. De aceea este de presupus că tragicele evenimente de la începutul erei noastre au dus la dispariția aproape completă a acestei literaturi istorice. Unele însemnări care din fericire s-au păstrat ne ajută să ne dăm seama de proporțiile și însemnătatea acestor evenimente.

În ceea ce privește Hanuca și evenimentele istorice legate de marea răcoală a Hașmonașilor, ni s-au păstrat două documente, a aproape contemporane cu evenimentele descrise, ambele în versiune grecească. Este vorba despre cele două cărți ale Macabeilor.

De la început trebuie menționat că de fapt se cunosc patru cărți ale Macabeilor, dar numai primele două — și ele cu anumite rezerve — pot fi considerate cronici cu certă valoare istorică. Dintre ele, prima carte a Macabeilor este de cea mai mare importanță.

Această primă carte cuprinde cronică oficială sau semioficială a dinastiei Hașmonașilor. Autorul anonim trăia în anturajul curții regale și avea la dispoziție documentele istorice și diplomatice păstrate în arhivele Templului din Ierusalim. În deplină cunoștință a materialului tratat, perfect cunoscător al evenimentelor descrise, autorul realizează o adevărată operă istoriografică. Este mai presus de orice îndoială că originalul a constituit scrieri și izvoare de o indubitabilă autenticitate. Neavind nici un alt obiectiv decât de a descrie istoria exactă a acestor evenimente, autorul izbuțește să înfățișeze, cu o rară măiestrie, epoca de după moartea lui Iohanen Hăyrcan — fiul lui Simon Hașmonaitul.

Este cert că această carte a fost scrisă înaintea ocupării ludeii de către Pompei (anul 63 î.e.n.), autorul vorbind despre romani ca despre prieteni și aliați ai Hașmonașilor și niciodată ca dușmani.

Cu totul altfel se prezintă cea de-a doua carte a Macabeilor. Aceasta este o lucrare în care istoria nu este scopul, ci doar pretextul folosit de autor pentru propovăduirea ideilor sale moralizatoare. Materialul utilizat este de fapt identic cu cel ce a servit autorului primei cărți — dar metoda folosită este cu totul diferită. Autorul își propune să rezume în cartea lui opera istorică vastă — în cinci volume — a unui anume Iason din Kyrene, fără îndoială un evreu din așezările evreiești nord-africane, pentru a înfățișa minunile săvârșite de Dumnezeu întru apărarea Templului. Cartea este precedată de copia — probabil autentică — a două scrisori prin care evreii din Ierusalim și conducătorii lor vestesc importanței comunității evreiești din Alexandria, respectiv lui Aristobulos, dascălul regelui Ptolomeu, tirnosirea Templului și reînceperea slujbelor obișnuite în sanctuar. Cartea descrie doar evenimente petrecute până la marea victorie a lui Iehuda Macabeu împotriva generalului Nicanor, ocupându-se deci, de o perioadă de timp de numai 15 ani.

Aici istoria se împletește cu legenda, autorul scoțând în relief peste tot intervenția miraculoasă a lui Dumnezeu în desfășurarea evenimentelor, precum și ținuta morală desăvârșită a tuturor eroilor. După concepția autorului, vitejia Macabeilor se datorește în primul rând încrederei pe care o au în Dumnezeu, în viața de apoi și în reînvierea morților. Aceleași concepții filozofice explică și curajul martirilor, ale căror supliții sunt descrise de autor cu amănunte zguduitoare.

Această carte a fost scrisă în limba elină, ea fiind adresată comunităților din diaspora, care nu mai foloseau ca ușurință limba ebraică. Din

punct de vedere istoric, ea completează pe alocuri cu interesante amănunte prima carte a Macabeilor.

Cea de-a III-a carte a Macabeilor nu are de fapt nici o conținut cu istoria răcoalei Hașmonașilor. Ea descrie doar salvarea miraculoasă a evreilor alexandrinii de furia regelui Ptolomeu IV, care i-a strins în arena mare a ciroului pentru a fi zdrobiți acolo de elefanți. În amintirea acestei salvări miraculoase, comunitatea din Alexandria a proclamat o zi de sărbătoare, un fel de Purim local. Cartea a fost scrisă în limba elină, pentru uzul evreilor alexandrini.

A patra carte a Macabeilor istorisește două episoade tragice din epoca prigoanei lui Antioch, permegătoare răcoalei. Este vorba de bătrînul Elazar, care a preferat să moară în chinuri îngrozitoare decât să guste carne de porc și de Hana și cei șapte fii ai ei, care de asemenea îndură cu stoicism cele mai cumplite supliții, fără a renunța la credința lor. Cartea este scrisă sub forma unui discurs filozofic, asemănător celor rostite de săbători în adunările evreilor alexandrini. În speță, este vorba de un discurs ținut cu ocazia sărbătorii de Hanuca. Cartea datează din ultimul secol dinaintea erei noastre și a fost scrisă inițial în limba greacă.

Toate aceste cărți aparțin așa zisei literaturii apocriefe, adică literaturii post-biblice, scrisă fie ca o continuare directă a tradițiilor literare biblice, fie sub influența literaturii eline. Sursa următoare referitoare la epoca Hașmonașilor este cartea lui Iosephus Flavius, „Antichitatea iudaică”. Marele istoric, căruii îi datorăm aproape toate informațiile cu privire la ultima perioadă a existenței celui de-al doilea Templu, nu este de mare folos și în studiul răcoalei Macabeilor.

J. L. Pecet

Poveste
de
Hanuca

~~~~~

I mi pusese de-acum paltonul și încă măi șovăiam : Să mă duc la lecție... Să nu mă duc?... Ah! Nici o plăcere! Afară ninge.

Drumul e lung... Și apoi iarăși : „Eu am finut minte, tu ai finut minte, el...” Și iarăși domnul acela bătrîn care a trăit o viață întreagă fără să aibă habar de gramatică, a fost de zece ori la Lipsa, de câteva ori la Danzig, era să nimerescă la Constantinopol... și nu poate în ruptul

TÎRNOSIREA TEMPLULUI

...Și atunci, Iehuda a grăit către frații săi : „Iată-i pe vrăjmașii noștri nimicivi! Să curățim iarăși Templul și să-l sfințim!”
Și toată oastea s-a adunat și s-a suit pe Muntele Casei. Și văzînd Templul pustiu, altarul de jertfă pingărit, porțile arse și în curți bălării ca în pădure, și chiliile dărîmate, și-au sfîșit hainele și au izbucnit în plîns, și-au presărat cenușă peste cap și au căzut cu fața la pămînt, au sunat din trimbițe și au strigat la cer.

tarul arderilor de tot cel nou, pe care făcuseră. În ceasul și în ziua în care îl pingăriseră păgîni, altarul a fost sfințit din nou cu cîntări de laudă însoțite de harje de alăute și de chimvale.

Și tot poporul a căzut cu fața la pămînt și s-a închinat și a proslăvit pe Dumnezeu din ceruri, care le dăduse izbîndă.

Și au prăznuit sfințirea altarului opt zile și au adus arderi de tot cu veselie, și au adus jertfe de pace și de laudă. Apoi

Ce este Hanuca?

...Ce este Hanuca ? În a 25-a zi a lunii Kislev încep cele opt zile ale sărbătorii de Hanuca în care nu este permis să se jelească morții și nici să se țină post, căci atunci cînd păgînii au intrat în Sanctuar au pingărit uleiul ce se afla acolo iar cînd Hașmonii i-au învins au cercetat și nu au găsit decît o singură cană de ulei pe care pecetea marelui preot mal era intactă. Uleiul din cană era suficient pentru a arde o singură zi. S-a produs atunci o minune și uleiul a ars opt zile. În anul următor, aceste opt zile au fost sfințite, pentru a se prăznui în ele o sărbătoare de laudă și recunoștință față de cel Atotputernic.

(Șabat, 21 b)

Atunci Iehuda a poruncit unei cete de ostași să se lupte cu cei din cetate pînă cînd ei vor curății Templul. Și a ales profeți fără prihană, credincioși legii, care au curățit Templul și au dus într-un loc necurat pietrele altarului idolesc. Apoi ei s-au sfătuit ce să facă cu altarul pingărit al arderilor de tot, și au hotărît să-l dărîme, ca să nu fie pricină de rușine, de vreme ce păgînii îl pingăriseră. Și ei au dărîmat altarul iar pietrele le-au dus pe muntele Templului, într-un loc potrivit pînă ce va veni un profet ca să ia o hotărîre pentru ele.

Și au luat pietrele necioplite, după cum scrie în lege, și au zidit un altar nou, după chipul celui de mai înainte. Ei au zidit din nou Sanctuarul și interiorul templului și au sfințit curțile. Făcut-au sfinte odoare din nou, au pus candelabru în locul lui în Templu, altarul de mirodenii și masa pîinilor, au aprins mirodenii pe altar, au aprins candelabru în candelabru și au luminat templul, au pus pîini pe masă și au atîrnat perdelele.

Și după ce au dus la capăt tot ceea ce își pusese în gînd să facă, în anul o sută patruzeci și opt, în luna nouă, care este luna Kislev, în ziua douăzeci și cinci, s-au sculat de dimineață și au adus jertfă pe al-

au împodobit fața Templului cu cununi de aur și cu paveze, au dres ușile și chiliile cărora le-au așezat uși și poporul s-a veselit cu veselie mare fiindcă ocaz pricinuită de păgîni fusese îndepărtată.

După acestea, Iehuda împreună cu frații lui și cu toată obștea evreiască, au hotărît ca ziua sfințirii altarului să se prăznuiască an de an, la vremea ei, începînd de la douăzeci și cinci Kislev, timp de opt zile, cu bucurie și veselie...

Din Hașmonaim, cartea I-a
Cap. IV, 36—61

capului înțelege de ce trebuie să cheltuiе bani ca nepoții să învețe gramatică ! Chiar și domnul cel tînăr crede că ar fi mult mai potrivit să porți perciuni, să îmbraci ștramelul și caștanul și să te duci la raabin... fără să știi gramatică. Dar el se consideră o „victimă nevinovată” ! El e obligat să poarte pălărie și cămașă scrobită, să-i dea voie nevastă-săi să meargă la teatru, jetei să citească cărți și băiatului să-i țină profesor de gramatică. „Parcă n-are dreptate tata ? — spunea el. — Dar dacă așa vrea lumea !”

Lunii — el nu-i poate refuza nimic.

— Fă-mi însă plăcerea, imi spune el, și nu-mi strica copilul. Iți plătesc atîta amar de bani pentru gramatica asta ! Ai cel puțin grijă să nu afle băiatul că pămîntul se învrîtește în jurul soarelui.

I-am făgăduit că de la mine băiatul nu va afla asta. Aveam o singură lecție... Și acasă o mamă bolnavă...

...Să mă duc la lecție... Să nu mă duc...

La lecție, de obicei, toți ai casei mă păzeau.

Dar ea ?

Ea era veșnic cufundată în citit. Dar uneori ridica genele lungi și mătăsoase și atunci parcă o rază de lumină strălucua în casă. Dar asta se întimpla rar... Și ce va fi la sfîrșit ? Nimic. Doar o inimă îndurerată...

— Știi — vocea slabă a mamei mă trezise din visare. A spus felcerul că dacă așa avea o pereche de ciorapi groși de lînă m-aș putea da jos din pat...

Trebuie să mă duc la lecție !

Toți ai casei erau adunați în jurul sa-movarului. Lipsedea doar stăpîna, care plecase la teatru fără știința domnului cel bătrîn. La salutul meu a răspuns doar domnul cel tînăr cu un „bună seară” slab. Amesteca cărțile de joc, așteptîndu-și mușafirii. Domnul cel bătrîn, îmbrăcat într-un halat turcesc, cu iarnică pe cap, nu ridică ochii din cartea ce-o citea. Clătîna doar capul și se așina iar în citirea comentariului la cîntecul de Hanuca.

Ea era adîncită, ca de obicei, în romanel ei.

Asupra elevului intrarea mea făcu o impresie din cele mai proaste.

— Ce ? Și astăzi să învăț !

— De ce nu ? zimbă tatăl !

— E doar Hanuca ! bate puștiul din picior, arătînd cu degetul luminărelele din menora ce ardeau la fereastră, în dosul perdelei.

— Are dreptate băiatul ! — mormăia domnul cel bătrîn.

— Bine, fie ! face cu indiferență domnul cel tînăr.

Mi se pare că ea s-a îngăbenit dintr-o dată la față, că a plecat mai mult capul peste carte.

Spun „noapte bună”, dar domnul cel tînăr nu mă lasă să plec.

— Rămii cu noi la ceai !

— Și la prăjiturile cu mac ! sare vesel elevul meu, care s-ar împăca bine cu mine dacă n-ar fi piraldnică de gramatică !

ȘTIRI

דיונים

LUCRARE RABINICĂ

La Londra a apărut lucrarea *Şene Luchit Ha Berit* (prescurtat *Şelah*) de Isaia Horowitz, ediție îngrijită și comentată de rabinul Eugene Newman.

Lucrarea lui Horowitz este consacrată scrierilor clasice iudaice, abordind domenii din Talmud, Kabala etc.

Ediția recent apărută conține un material informativ prețios despre viața comunităților evreiești din secolele al XVI-lea și al XVII-lea. De pildă este publicat în întregime contractul încheiat cu comunitatea din Frankfurt de către rabinul Isaia Horowitz la preluarea postului. Acesta aruncă o lumină inedită asupra condițiilor și atribuțiilor rabinilor în acea vreme.

COMUNITĂȚI EVREIEȘTI EUROPENE

În editura Wayne State University Press a apărut în S.U.A. cartea lui Moses Shulvass „De la est la vest”, un studiu despre deplasarea evreilor din Europa, de-alungul secolelor. Până la mijlocul secolului al XVII-lea evreii din Germania s-au strămutat în răsăritul Europei, mai ales în Polonia și Lituania. Apoi pendulul s-a înclinat în direcție opusă și între 1700 și 1750, evreii din Polonia au plecat în Germania, mărind numărul membrilor comunităților evreiești de la 25 000 la 65 000 de suflete. Alții au mers mai departe, spre Franța, Olanda și Anglia.

DECESUL UNUI EMINENT PRELAT

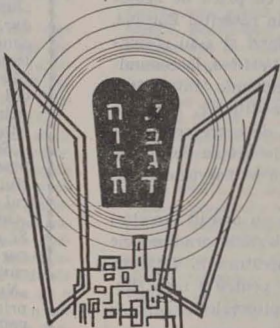
A încetat din viață Lordul Fisher of Lambeth, arhiepiscopul de Canterbury. El a fost unul dintre întemeietorii Consiliului ecumenic din Anglia și președintele lui din anul 1945. În anul 1956, când s-a sărbătorit tricentenarul reinstalării evreilor în Anglia, arhiepiscopul de Canterbury a oferit o recepție la care au fost invitate peste o mie de persoane. În cadrul Consiliului ecumenic a acordat o importanță deosebită promovării toleranței și respectului între membrii celor două religii.

NONAGENAR

Profesorul Nico Gunzburg, jurist scriitor, ziarist, și-a sărbătorit la Bruxelles cea de-a nouăzecea aniversare. Din tinerețe a manifestat înclinație pentru literatură, înregistrând un succes deosebit cu primul său volum „Cartea Ruth”.

UN NOU RABIN LA GÖTEBORG

La Göteborg, cel mai mare port al Scandinaviei, oraș cu o comunitate evreiască de 1 400 de suflete a fost instalat de curând ca rabin d. Joel Berger. Comunitatea a fost

întemeiată acum 192 de ani iar sinagoga în care a avut loc solemnitatea, acum 117 ani.

SINAGOGI RENOVATE

Patru sinagogi sefarde din Ierusalim care nu au mai funcționat de aproape cinci decenii au fost reparate și încaunurate într-un cadru solemn.

UN NOU PREMIU INTERNAȚIONAL

Tehnionul din Haifa anunță instituirea unui nou premiu internațional. El va fi acordat pentru lucrări tratând despre popoarele din Orientul mijlociu și promovarea păcii.

ORAȘ DIN PERIOADA BIBLICĂ

Săpăturile făcute la Kirbet el-Meshash, în apropiere de Beer-Şeva au scos la iveală urmele unui oraș din epoca judecătorilor. Acesta nu a fost ridicat pe ruinele unor construcții anterioare, așa cum se obișnuia în antichitate, ci în apropierea caselor care nu mai erau folosite.

S-au găsit vestigiile din perioada herodiană și o frumoasă vilă în stil roman. Așezarea ocupa 350 m pe 200 m, fiind una din cele mai mari din acea perioadă în Neghev. Vila este o clădire din patru camere în jurul unui patio, cu acoperișul susținut de coloane. Lingă ea mai sînt și alte construcții asemănătoare. Vila principală are ziduri de 1,60 m grosime. Printre obiectele găsite se află și o bijuterie reprezentînd un cărăbuș, din perioada lui Seti al II-lea.

Se presupune că localitatea este biblicul Hormat. Dar pînă acum arheologii nu au găsit dovezi în sprijinul acestei presupunerii.

MINIATURILE LUI TUSZYNSKI

În colecția Laversine, Paris, a apărut volumul intitulat „Miniaturi” al lui Devi Tuszyński, cuprinzînd desene, portrete și compoziții inspirate de orientul biblic și de tîrgul evreiesc tradițional.

ANUL BIALIK

Universitatea ebraică din Ierusalim a proclamat anul 5733 drept Anul Bialik, în memoria marelui poet, de la nașterea căruia se implinesc o sută de ani, Manifestările consacrate acestui eveniment cultural vor debuta prin vernisajul (la 15 decembrie) de al expoziției consacrate vieții și creației poetului.

COMUNITATEA DIN NOUA ZEELANDĂ

Prima comunitate evreiască din Noua Zeelandă a fost înființată la Auckland în anul 1840 de către David Nathan. Timp de aproape douăzeci de ani, serviciul divin era oficiat prin rotație de către membrii comunității, pînă în anul 1859, cînd comunitatea a căpătat primul ei rabin. A doua comunitate a fost întemeiată la Wellington în anul 1843 de către Abraham Hort, un conducător al comunității evreiești din Londra, care intenționa să stabilească aici un loc de emigrare pentru evreii săraci din Anglia. Planul nu a fost dus la îndeplinire dar comunitatea s-a menținut s-a dezvoltat. După 1860, descoperirea unor mine de aur a stimulat formarea comunităților din Dunedin și Christchurch. Alte cîteva comunități au luat ființă la Hokitika, Timaru și Nelson.

În 1840, în Noua Zeelandă trăiau 30 de evrei; în 1861 erau 326, în 1867, 1 262. Ultimul recensămînt din 1971 înregistrează un număr de 5 000 evrei, majoritatea la Auckland și Wellington.

Primul ziar evreiesc apărut în Noua Zeelandă a fost „New Zealand Jewish Times” (1920). În momentul de față apare o publicație lunară numită „New Zealand Jewish Chronicle”.

Printre personalitățile proeminente ale obștii evreiești se numără poetul și romanțierul Fred Pirani, filologul Wolf Heineman, profesor la Universitatea din Otago.

CONFERINȚA RABINILOR DIN R. F. A GERMANIEI

Prof. dr. Ernst Roth, rabinul evreilor din landul Hessen, a fost ales președintele Conferinței rabinilor din R.F. a Germaniei.

AMINTIREA UNUI ARTIZAN

Myer Myers, care a trăit între anii 1723—1795, a fost un iscusit meșter-artizan din New-York. Podoabele din argint executate de el ornamează și azi sulurile sfînte din unele sinagogi și temple din New-York, Newport și Philadelphia. Recent, poșta americană a emis un timbru pe care se află reproducă una din creațiile sale artistice.

STUDII ISTORICE

Profesorul dr. Adolf Leschnitzer și-a consacrat cea mai mare parte a activității sale de istoric trecutului comunităților evreiești din Germania. Ca o recunoaștere a meritelor sale i s-a atribuit recent titlul de doctor *honoris-causa* de către Universitatea din Berlinul occidental.

PODUL WALTER SUSSKIND

Un pod din vechiul cartier evreiesc din Amsterdam a primit numele lui Walter Susskind, care prin acțiunile sale curajoase din timpul celui de al doilea război mondial a salvat sute de oameni, pe punctul de a fi deportați. Susskind s-a născut în Germania, unde se stabiliseră părinții săi, originari din Olanda. În anul 1933, Susskind a revenit în Olanda iar mai tîrziu, în colaborare cu diferite organizații olandeze a salvat viața a numeroși evrei. Soția și copiii săi au fost deportați la Auschwitz, unde au murit.

ORTOGRAFIE IDIȘ

Am primit la redacție prima fascicolă din Cursul de ortografie idiș, redactat de prof. M. Sechter. Lucrarea se înscrie în contextul preocupării de a realiza o gramatică și ortografie unitare a limbii idiș.

CONFERINȚA ASOCIAȚIEI DIN R.P. POLONA

120 delegați veniți din 17 orașe au participat la Conferința Asociației culturale-obștești a evreilor din R.P. Po-

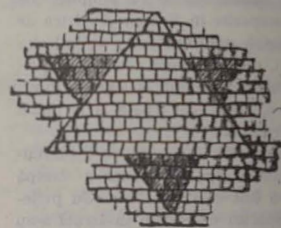

lonă. Conferința a ales noua conducere a asociației (președinte ing. Adolf Elsner) și a adoptat planul de activitate viitoare. Un loc important ocupă pregătirea pentru aniversarea, în 1973, a 30 de ani

de la răscoala ghetoului din Varșovia.

INTERVIU CU MARTA FEUCHTWANGER

Revista „The Jewish Quarterly” publică în ultimul său număr un interviu cu Marta Feuchtwanger, soția scriitorului Lion Feuchtwanger, decedat în anul 1958, în California. Marta Feuchtwanger s-a născut la München, acum 81 de ani, dintr-o familie printre membrii căreia naștii au făcut 80 de victime. Ea însăși a evadat în anul 1941 din lagărul de la Gur (sudul Franței), cînd a auzit că Lion Feuchtwanger trăge să moară în lagărul de concentrare din Nîmes. După multe aventuri, amîndoi au reușit să teacă

Pinetii și să ajungă în California. În 1969, după 36 de ani, ea a revenit în Republica Federală a Germaniei spre a participa la o expoziție a arhivei lui Feuchtwanger, organizată de Academia de arte. În anul 1971 a răspuns unei invitații a primarului din Mainz participînd la deschiderea unui Centru Lion Feuchtwanger în acest oraș.

În momentul de față ea este curatorul Bibliotecii memoriale Lion Feuchtwanger — care conține 30 000 de volume, printre care incunabule prețioase și ediții istorice ale lucrărilor prietenilor săi, Thomas Mann, Bertold Brecht, Aldous Huxley etc.

COMEMORARE

La Universitatea Columbia (S.U.A.) a avut loc o adunare de comemorare a d-rului Uriel Weinreich, cu ocazia împlinirii a cinci ani de la moartea sa. Dr. Weinreich, autorul dicționarului diș-englez și englez-idiș a fost timp de 15 ani profesor de limba idiș la Universitatea Columbia.

COLECȚIE DE CÎNTECE POPULARE

Universitatea ebraică din Ierusalim a publicat într-o nouă ediție populară cîntecele din folclorul idiș culese de S. Z. Pipe. Volumul, apărut sub îngrijirea d-rului Dov Noy, profesor de folclor la Universitatea ebraică și Meli Noy, directorul arhivelor de folclor din Tel Aviv, cuprinde 187 de cîntece, însoțite de adnotații.

ב"ה בוקרשט מספר 288 כ"ה כסלו תשל"ג

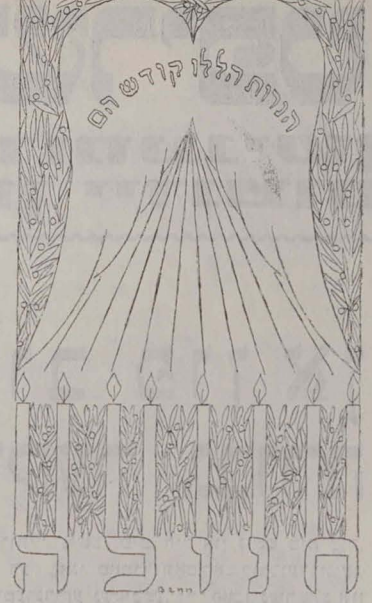
התמדת האורה

פאת הרב יצחק מאיר מרילוס

הבטוי... התכדת האורה... מלבי (רביים י"ג-ב) אין לנו מסכת מיוחדת לדני חנוכה כמו מסכת מגילה... המלסט: בשיעור במסכת סוכה... לפי שבעל הנה צריך לומר שלא יעשה היוק אפילו בעסק כצוהו.

לפי שבעל הנה צריך לומר שלא יעשה היוק אפילו בעסק כצוהו. המלסט: בשיעור במסכת סוכה... הרב רמזים נאמרו על התיבה... פ-ו-ל-ה. אחד כזה ח' נרות ועם כולם השבש. על זה המליצו 'ירוח לו השמש' (בראשית לב-לב) כי זרחת הל"ו נרות כל ימי חנוכה יהיו עם השבש.

בכל המקומות הללו. אין זכר על בקור הדלקת הנרות. לפזת זה יש במסכת שבת (דף כ"א) הסבר המבלים הדלקת נר חנוכה... שמונאי ונצחום. בדקו ולא מצאו אלא פר אחד של שמן שהיה מונה בחתמו של הכהן... ארסה בהביא מה שהוקטה לי חתני שמחה'לי שלי"א. קושיא נכונה. בפיוט הידוע 'הנרות הללו' מדגיש הפיוט, 'הנרות הללו קודש הם'.

הנרות הללו קודש הם

אמיתוים אפיוטם. ערין ענין נר נרות יעקב על יצחק. במעטב של יחורים ומתקנים העמיד עלם. אילול הננים. נבות במקדש: את המקנים דחה ומקנים העמיד והידים מתקנים: על המונם היו מקדשים נדירים במקום קרים וקפלים: את אלה. שהיו מעינים קפזת ליעבר תורה ומצות היו מקיימים מיתה אפורה. ומעט נר יצחק. נר ערתי-יעקב הו העשירו וקפדוהם מקדשה בן יחנן הלויים את לב קני המזרים והעברת אלשים מעשים אשר יעני לקול קריאתו. ונאי להקדם בין עם מיל אפיוטים קענים וכן עם אפיוטים המתקנים. ומנוי המלחמה והיא תורה נר נרות קודש נר נרות עם יצחק. להיות ערתי-העלויים ה' ברקם. ועשה נם גדול נרם נעני במלחמה. קעניו ה' נקשרו אי נבחרים בנרם של עשיים ונרם בנרם מעשיים.

ברית עברית עולמית (ההתרגום הרומני בעמ' 4)

הודש טבת

הודש טבת הוא הרביעי בחודשי השנה היהודית. בחודש זה שרוי כבר החודש בעיוצמו והקורו כבר. "חול' ברבכם על מנ-האזיר ועל הנשמים, סבכורים שאם בחורשים מחששו וזכרו ירד נשמים הרי ברכה לעולם כאשר בשבת אין נשמים." סבא לשתא נפבת ארמלתא". אולם אם בחורשים מרששו וזכרו ירד נשמים. הרי צרה לעולם שיראו בחודש זה נשמים. ראשונה נזכר טבת במקרא במגילת אסתר (ב' - ט"ו). שם מאופר כי אסתר נלקחה אשת אחשורוש, בחודש הע- שירי הוא חודש טבת. אם נרוע נציון, שזה הוא המקום הראשון היחיד בתנ"ך, בו נזכר שם החודש טבת. יש החורש טבת הוא מן השמות החרשים שהביאו עמם לארץ ישראל עולי בבל. עם החורשים הם: גיסו, סיון, איל, סבלין, טבת, שבט, אדר. שמות אלה מופיעים בספרי התנ"ך שלאחר נלות בבל. בספרים הקדומים נזכרים חורשים אלה בשם עברי או כציון. מזלו של החודש טבת הוא נרי.

ידיעות

דציא ארץ מוצא של שבט בדואים?

הסטורט יוסף בן-דוד מהאוניברסיטה בירושלים בחר כעווא לבניית הס- מכוח את התואים הכל- כלים בהם ח"ם הבדואים חרום חצי-האי סני. כדי לח. יו. אוסר. הוא ח' זמן מה בערב הבדואים ב- אור, ונדמה שהוליה בת- נליות מטני. זה. הוא כותב במהקו בין היחר שאוק מוצא של שבט הבדואים ו'בלי. היא דציא. הם העברו שמה במאה ה-17 מאת הקיסר יוסטיניאן, טרינה ולשטר. הם עובדים גם לחוח הטנור, ומקיימים קשרים מסוימים כיינים. נחשו את חולות השבט (שום איש לא הועסק בהן שבני השבט מצטינים בחריצותם ובשכלם: הורב מהם בעלי-המלאכה וליהם יודעים לקרוא ולכתוב. הם עוברים ומדריכים את הב- דואים משבטים אחרים בעבודת-האדמה ובעבודות ח'למכה.

היהדות בפרנקפורט

בקרוב תפוזן בפרנ- קפורט על-מיון ערובות פתקוד, פרנקפורט, יזוריה וועולס. העיריה החליטה להציג את התפזיר שהיהודים סיפונקפורט מלאו אותו בחיים הצבוים של העיר כמו כן בתרבות היהודית. הסטוריה יהודי פרנקפורט. הכחובה על ידי פרופ' דר. איידור קראקאוער חוזרות זאת התקופה משנת 1150-1124.

מסטרסבורג למרסיל

המוכי לליטוד תלמוד ה-בולג' ועתק חסר-ט- בורג לטן-זנרניט רובע העיי מסיל. ים גרים כעשרים אלף יהודים. שהם החלק והרבה של האזני לוסיה היהודית במסיל. הכולג' פייח חתת-הנה לתו המלוניה של הרב ביליפ כהן פעילות תר- בותית פוריה. הועברה חתת-הנזוא מליון שב- מרסיל הורגש העדר של מנדות הוליה.

מעשה גבורים

בווצצת דובלטיי הופיע בתרגום אנגלי פרוש של פירט זילטי. בבלו 26 מעשה חבלה גבורוולד, היינו שב חבורת אסירי מהחלה ה-26. הם חטוו ונצטו תכנית חבלה בבית חירשת לתלים קרוב לבנוולד. אברהם מאזן אברוזם חאפו (1868) היה הסופר הרא- שון שנוב רומאני בע- בית' ער אליו תווגמו-רו- מנים טונים משפוח לו- מיות. הוונן הכי יפה שלו 'איבת ציון' תורגם לצרפתית. ארית, גומיות, אנגליה, וכו'.